

První kroky s Frama-C

Jan Tužil

16. 3. 2015

Table of Contents

Úvod

Jazyk ACSL

Jazykové konstrukce

Použití Frama-C

Příprava zdrojových kódů

Value plugin (+ RTE)

WP plugin

Omezení

Jazyk

Materiály k prezentaci

- ▶ https://github.com/h0nzZik/Frama-C_Examples

Představení

- ▶ Statická analýza C kódu
- ▶ Založeno na pluginech
- ▶ Ověřování proti specifikaci (jazyk ACSL)
- ▶ Možná specifikace: absence běhových chyb

Jak získat?

ACSL - Co je to za jazyk?

- ▶ ANSI / ISO C Specification language
- ▶ V komentářích C kódu.
- ▶ Asserty
- ▶ Invarianty
- ▶ Funkční kontrakty (DbC)
- ▶ <http://frama-c.com/acsl.html>

ACSL - vyjadřovací schopnosti

- ▶ C operátory a datové typy
- ▶ Matematické datové typy
- ▶ Prvořádová logika (s rozšířeními)

Asserty

```
int x = 17;  
/*@ assert x > 5 */
```

- ▶ Základní specifikační jednotka
- ▶ Tvrzení o stavu programu v daném bodě.
- ▶ (ACSL specifikace zabudována v komentáři)

Kvantifikátory

```
int array[4] = {-15, 3, 17, 104};  
/*@  
  assert \forall integer i, j;  
    0 <= i <= j < 4 ==> array[i] <= array[j];  
*/
```

- ▶ Vázaná proměnná má daný typ
- ▶ Typ může být uživatelem definovaný
- ▶ `integer` označuje (matematické) celé číslo

Pointery

```
int array[4] = {-15, 3, 17, 104};  
/*@ assert \valid(array + (0..3)); */
```

- ▶ Predikát `\valid` bere množinu termů
- ▶ `0..3` označuje množinu $\{0, 1, 2, 3\}$
- ▶ Význam: výrazy $\{array + 0, \dots, array + 3\}$ jsou platné ukazatele
- ▶ Obvyklá pointer aritmetika

Uživatelské predikáty

```
/*@  
predicate is_sorted ( int *array, integer len ) =  
  \forall integer i, j; 0 <= i <= j < len  
  ==> array[i] <= array[j];  
*/
```

- Predikát lze využít později

```
/*@ assert is_sorted ( array, 4 ); */
```

Invarianty smyček

```
int arr[7];  
[ ... ]  
/*@ loop invariant is_sorted(arr, i) */  
for ( int i = 0; i < 7; i++ ) {  
    [ ... ]  
}
```

Funkční kontrakty

```
/*@  
requires \valid ( array + (0 .. ( len-1 ) ) );  
ensures is_sorted ( array, len );  
assigns \nothing;  
*/  
void sort ( int *array, size_t len);
```

- Paradigma "Design by Contract"

Jednoduché použití

- ▶ Soubor hello.c je v adresáři 01_hello
- ▶ `$ frama-c hello.c -val`
- ▶ Jak ověřit větší projekt z více souborů?

Na co je preprocesor v C?

Na co je preprocesor v C?

- Makra a náhrady textu

Na co je preprocesor v C?

- ▶ Makra a náhrady textu
- ▶ Vkládání (hlavičkových) souborů

Preprocessing ve Frama-C

- ▶ Výchozí: `gcc -C -E -I`
- ▶ Možno předefinovat přepínačem `-cpp-command`
- ▶ Frama-C umí předzpracovat i anotace (s GCC)
- ▶ Rozpracovaný projekt je možné uložit a znovu načíst
- ▶ Viz soubor `build.mk`

Drobnosti

- ▶ RTE plugin generuje anotace pro obvyklé runtime chyby
- ▶ Kombinace RTE + Value může prokázat absenci runtime chyb
- ▶ Uložený projekt je možné načíst do programu frama-c-gui

Value plugin - Principy

- ▶ Abstraktní interpretace
- ▶ Počítá variační domény proměnných
- ▶ Overaproximace - dokazuje korektnost

Variační domény

- ▶ Množina možných hodnot, které může obsahovat daná proměnná.
- ▶ Různé způsoby zápisu
 - ▶ Výčtem $\{2, 12, 22, 32, 42\}$
 - ▶ Intervalem $[2 \dots 42], 2\%10$

Ukázka (01_hello/hello.c) - 1

```
int main(int argc, char **argv)
{
    int __retres;
    int array[25];
    int idx;
    /*@ assert rte: index_bound: 0 ≤ argc; */
    /*@ assert rte: index_bound: argc < 25; */
    array[argc] = 7;
    idx = Frama_C_interval(-1,26);
    idx /= 2;
    /*@ assert rte: index_bound: 0 ≤ idx; */
    /*@ assert rte: index_bound: idx < 25; */
    array[idx] = 0x1234;
    /*@ assert rte: signed_overflow: (int)(idx*2)+3 ≤ 2147483647; */
    /*@ assert rte: signed_overflow: -2147483648 ≤ idx*2; */
    /*@ assert rte: signed_overflow: idx*2 ≤ 2147483647; */
    idx = idx * 2 + 3;
    /*@ assert rte: index_bound: 0 ≤ idx; */
    /*@ assert rte: index_bound: idx < 25; */
    array[idx] = 0x4567;
    /*@ assert rte: signed_overflow: idx+28 ≤ 2147483647; */
    idx += 28;
    /*@ assert rte: index_bound: 0 ≤ idx; */
    /*@ assert rte: index_bound: idx < 25; */
    array[idx] = 15;
    __retres = 0;
    return __retres;
}
```

Ukázka (01_hello/hello.c) - 2

```
$ git clone https://github.com/h0nzZik/Frama-C_Examples.git  
$ cd Frama-C_Examples/01_hello  
$ make  
$ frama-c-gui -load project_after_analysis
```

- ▶ Informace vypsané během analýzy jsou k dispozici i v gui
- ▶ Zajímavé jsou řádky začínající hello.c:123: [value]
- ▶ Gui zobrazuje variační domény hodnoty proměnných na kartě "Information"

Ukázka (01_hello/hello.c) - 3

```
int main ( int argc, char *argv[] ) {  
  /*@ assert rte: index_bound: 0 <= argc; */  
  /*@ assert rte: index_bound: argc < 25; */  
  array[argc] = 7;
```

hello.c:17:[value] Assertion 'rte,index_bound' got
status unknown.

- ▶ Nelze ověřit, že zápis do pole proběhne v pořádku.
- ▶ Mimochodem, tyto asserty v původním zdrojovém kódu nejsou, byly vygenerovány pluginem RTE. Proto jsou označeny identifikátorem rte.

Ukázka (01_hello/hello.c) - 4

```
idx = Frama_C_interval(-1,26);  
idx /= 2;  
/*@ assert rte: index_bound: 0 < idx; */  
/*@ assert rte: index_bound: idx < 25; */  
array[idx] = 0x1234;
```

hello.c:20:[value] Assertion 'rte,index_bound' got status valid.

- ▶ Funkce `Frama_C_interval` vrátí nedeterministickou hodnotu ze zadaného intervalu. Je deklarována (i s anotacemi) v souboru `FRAMA_C_SHARE/builtin.h`.
- ▶ Value plugin spočítá, že po dělení bude proměnná `idx` ležet v intervalu `[0...13]`

Ukázka (01_hello/hello.c) - 5

```
/*@ assert rte: signed_overflow: (int)(idx*2)+3 <= 2147483647; */  
/*@ assert rte: signed_overflow: -2147483648 <= idx*2; */  
/*@ assert rte: signed_overflow: idx*2 <= 2147483647; */  
idx = idx * 2 + 3;
```

- ▶ Mnoho lidí neví, že výsledek znaménkového přetečení v jazyce C není definován. RTE plugin to ale ví.
- ▶ Value určil $\text{idx} \in [3..29], 1\%2$

Ukázka (01_hello/hello.c) - 6

```
/*@ assert rte: index_bound: 0 <= idx; */  
/*@ assert rte: index_bound: idx < 25; */  
array[idx] = 0x4567;
```

- ▶ Value plugin ví, že jistě $idx \in [3..29]$, $1\%2$, tedy první assert projde.
- ▶ Ale protože Value pracuje s overaproximací, nedokáže rozhodnout, zda dojde k narušení druhého assertu.
- ▶ Pokud dojde k runtime chybě, nemá smysl pokračovat v běhu programu. Z toho důvodu po provedení uvedeného příkazu Value plugin uvažuje pouze hodnoty z intervalu $[3..23]$, $1\%2$.

Ukázka (01_hello/hello.c) - 7

```
idx += 28;  
/*@ assert rte: index_bound: 0 <= idx; */  
/*@ assert rte: index_bound: idx < 25; */  
array[idx] = 15;
```

hello.c:26:[value] Assertion 'rte,index_bound' got
status invalid (stopping propagation).

- Po přičtení bude hodnota proměnné idx větší než 25. Assert tedy neprošel.

Ukázka (01_hello/hello.c) - 7

```
idx += 28;  
/*@ assert rte: index_bound: 0 <= idx; */  
/*@ assert rte: index_bound: idx < 25; */  
array[idx] = 15;
```

hello.c:26:[value] Assertion 'rte,index_bound' got status invalid (stopping propagation).

- ▶ Po přičtení bude hodnota proměnné idx větší než 25. Assert tedy neprošel.
- ▶ Kontrola: jaký je zde rozdíl oproti předchozímu případu?

Ukázka (01_hello/hello.c) - 7

```
idx += 28;  
/*@ assert rte: index_bound: 0 <= idx; */  
/*@ assert rte: index_bound: idx < 25; */  
array[idx] = 15;
```

hello.c:26:[value] Assertion 'rte,index_bound' got status invalid (stopping propagation).

- ▶ Po přičtení bude hodnota proměnné idx větší než 25. Assert tedy neprošel.
- ▶ Kontrola: jaký je zde rozdíl oproti předchozímu případu?
- ▶ Následující kód je označen za nedosažitelný. Co to znamená v praxi?

Motivace

- ▶ Value plugin umí dokázat některé vlastnosti funkcí

Motivace

- ▶ Value plugin umí dokázat některé vlastnosti funkcí
- ▶ Některé ale ne.
- ▶ Vyhodnocování složitých smyček je buď nepřesné (odhad invariantu), nebo pomalé (rozbalování).
- ▶ WP plugin umožňuje dokazovat vlastnosti programů podobně, jako jsme zvyklí dokazovat vlastnosti algoritmů - deduktivně.
- ▶ Silná podpora Design by Contract

Ukázkový kód

```
$ cd Frama-C_Examples/02  
$ make  
$ frama-c -load frama_project -wp-fct try_initialize_array
```

[wp] 7 goals scheduled

[wp] [Qed] Goal some_assert_1 : Valid

[wp] [Alt-Ergo] Goal some_assert_2 : Unknown (Qed:2ms)

- ▶ Soubor 02/array_initialization.c
- ▶ (Vyplatí se prozkoumat dodané Makefily)
- ▶ Třeba mít nainstalován theorem prover Alt-Ergo
- ▶ Možné načíst pomoci frama-c-gui

```
int array[5];  
for (int i = 0; i < 5; i++) {  
    array[i] = 1 - i;  
}  
if ( array[2] == -2 )  
    array[2]++;  
/*@ assert array[2] != -2;  
/*@ assert array[3] == -2;
```

- ▶ Toto již jsou ručně psané anotace.
- ▶ První assert plyne s předchozího IFu.
- ▶ WP o stavu programu po skončení cyklu nebo volání funkce nepředpokládá vůbec nic. Proto se nepodaří dokázat druhý assert.

```
int array[5];  
for (int i = 0; i < 5; i++) {  
    array[i] = 1 - i;  
}  
if ( array[2] == -2 )  
    array[2]++;  
/*@ assert array[2] != -2;  
/*@ assert array[3] == -2;
```

- ▶ Toto již jsou ručně psané anotace.
- ▶ První assert plyne s předchozího IFu.
- ▶ WP o stavu programu po skončení cyklu nebo volání funkce nepředpokládá vůbec nic. Proto se nepodaří dokázat druhý assert.
- ▶ Value to zvládne, pokud mu povolíme trávit více času rozbalováním smyček.

S invariantem

```
int array[5];
/*@ loop invariant: \forall integer j;
    0 <= j < i ==> array[j] == 1 - j; */
for (int i = 0; i < 5; i++) {
 /*@ assert rte: index_bound: 0 <= i; */
    array[i] = 1 - i;
}
if ( array[2] == -2 )
    array[2]++;
/*@ assert array[2] != -2;
  @assert array[3] == -2;
```

- ▶ Z invariantu lze snadno dokázat požadované vlastnosti.
- ▶ Invariant ovšem platí pouze za podmínky, že nenastane runtime chyba.
- ▶ Pokud nelze dokázat RTE assert, invariant nemusí platit.

Podmíněná platnost

```
int array[5];  
/*@ loop invariant: \forall integer j;  
    0 <= j < i ==> array[j] == 1 - j; */  
for (int i = 0; i < 5; i++) {  
    i = -1;  
   /*@ assert rte: index_bound: 0 <= i; */  
    array[i] = 1 - i;  
}
```

- ▶ Dojde k runtime chybě (možno zjistit s pomocí Value pluginu)
- ▶ WP dokáže totéž, co v předchozím případě.

Terminace

```
int array[5];  
/*@ loop invariant: \forall integer j;  
    0 <= j < i ==> array[j] == 1 - j; */  
for (int i = 0; i < 5; i++) {  
    i = 0;  
   /*@ assert rte: index_bound: 0 <= i; */  
    array[i] = 1 - i;  
}
```

- ▶ Invariant bezpodmínečně platí (WP ho dokáže)
- ▶ Tedy asserty také platí

Terminace

```
int array[5];
/*@ loop invariant: \forall integer j;
    0 <= j < i ==> array[j] == 1 - j; */
for (int i = 0; i < 5; i++) {
    i = 0;
/*@ assert rte: index_bound: 0 <= i; */
    array[i] = 1 - i;
}
```

- ▶ Invariant bezpodmínečně platí (WP ho dokáže)
- ▶ Tedy asserty také platí
- ▶ Naneštěstí cyklus neterminuje

Správné řešení

```
int array[5];
/*@ loop invariant: 0 <= i <= 5 ??
(
  \forall integer j;
  0 <= j < i ==> array[j] == 1 - j);
  loop variant 5 - i */
for (int i = 0; i < 5; i++) {
 /*@ assert rte: index_bound: 0 <= i; */
  array[i] = 1 - i;
}
```

- ▶ Omezení na proměnnou *i* vede k platnosti RTE assertu.
- ▶ Hodnota variantu se snižuje v každém kroku cyklu až k nule.
- ▶ Program je korektní a terminuje. U rozumných smyček ale není třeba terminaci ověřovat (a psát varianty)

Pouze pro C

Nikoliv C++